

Zimski pejsaži in tihožitja

O slikarstvu Mirne Pavlovec

Izvleček

Mirna Pavlovec (rojena 1953) se uvršča med osrednje predstavnike sodobnega slovenskega krajinskega slikarstva. Motivi njenih slik večinoma izvirajo iz okolice Škofje Loke, zato lahko govorimo tudi o nadaljevanju bogate tradicije škofjeloškega krajinskega slikarstva. Slike v oljni tehniki in dela na papirju v akrilni tehniki izpričujejo suvereno obvladovanje formalne plati slikarstva, kar je najbolj očitno pri zahtevnem upodabljanju zasneženih površin. Razpoloženska ubranost narave v zimskem času do neke mere odzvanja v umetničinem značaju. Včasih barvna zadržanost in nežni barvni akordi odstopijo mesto poudarjeni koloristični interpretaciji, pojavlja se tudi težnja po »temni« sliki. Podobne pristope srečamo tudi pri tihožitjih. Uveljavila se je tudi kot ilustratorka del za otroke in mladino.

Abstract

Winter landscapes and still lifes On the painting of Mirna Pavlovec

Mirna Pavlovec (born 1953) is ranked among the central representatives of contemporary Slovene landscape painting. The motifs of her paintings for the most part derive from the surroundings of Škofja Loka, so we can also speak of continuing the rich tradition of Škofja Loka landscape painting. Paintings in oil technique and works on paper in acrylic technique testify to a sovereign mastery of the formal sides of painting, which is clearest in the demanding depiction of snowy surfaces. The harmony of mood of nature in wintertime to some extent echoes the artist's character. The colour restraint and soft colour accords sometimes make way to an emphatic colouristic interpretation, and tendencies to »dark« paintings also appear. We meet a similar approach with still lifes. She has established herself as an illustrator of works for children and young people.

Mirna Pavlovec

Mirna Pavlovec je po študiju na ljubljanski likovni akademiji za osrednja slikarska motiva izbrala krajino in tihožitje. Slikarka, ki podobo krajine razume kot odraz konkretnega motiva in avtonomen likovni organizem ter nam s pogledi v posebna krajinska prizorišča, s snegom odeta polja, jase ali gozdne obronke, razkriva lastno bivanjsko izkušnjo in odnos do narave, se je uvrstila med najzanimivejše predstavnike sodobnega krajinskega slikarstva na Slovenskem.

Zaradi suverene slikarske interpretacije in samosvoje vsebinske ubranosti so zimski pejzaži in nežna, v snežno belino potopljena tihožitja postala njen razpoznavni znak, podobno kot so bili intimistični pejzaži, še zlasti rečne krajine, in tihožitja značilni za Franceta Pavlovca, slikarkinega starega očeta in enega najboljših slovenskih krajinarjev, ki je na likovno pot stopil v času med obema vojnama.

Mirna Pavlovec s predanostjo, dostojno družinske tradicije, s svojim slikarskim opusom odgovarja na pomembno in za vsako likovno generacijo znova aktualno vprašanje: Kako slikati krajino danes?

Na Mirninih slikah, ki že tri desetletja nastajajo v svojevrstni odmaknjenosti in na videz mimo aktualnih tendenc slovenskega slikarstva, sta se na samosvoj način prepletla dva načina slikarske obravnave krajinskega motiva: na eni strani racionalno, dokaj podrobno opisovanje motivnih značilnosti, ki ga srečamo pri realistično usmerjenih slikarjih, in na drugi pristop, ki temelji na primarnosti poteze s čopičem oziroma neposrednosti slikarske interpretacije. Vendar se pejzaži ne podrejajo nobeni od omenjenih skrajnosti. Motivi niso podani na dosleden način, kompozicije so preoblikovane v sozvočno celoto, slikarska poteza je sicer sproščena, a vselej natančno premišljena in zaradi beline zimskega ambienta nima ekspresivnega značaja.

Manj znano je, da je Mirna Pavlovec sprva slikala tudi krajinske kompozicije in tihožitja v rjavih, zelenih in drugih odtenkih. Barvna lestvica je bila včasih tako temna, da je bilo komaj mogoče razločiti posamezne motivne sestavine. Interpretacija motivov in slikarski postopek sta bila podobna. Zaradi izbora barv in gostih barvnih nanosov je bil soroden tudi razpoloženski podton. Težnja po »temni sliki« se je v slikarskem opusu Mirne Pavlovec oglašala tudi kasneje.

Pri izbiri načina slikanja v oljni ali akrilni tehniki je Mirno vodila želja po iskanju harmoničnega soglasja med vsebinsko dorečenostjo in formalnim jezikom. Zato se je oprla na različne slikarske smeri. Ozrla se je tudi k začetkom domače slikarske moderne: realistično doslednost je povezala s (post)impresionistično neposrednostjo, sodobno gestualnostjo, sproščenostjo in minimalizmom. Rezultat je zanimiva slikarska sinteza. Lahko bi dejali, da si je v slikarskem opusu Mirne Pavlovec žlahtna slikarska tradicija naredila moderen izraz.

Z minimalističnim pristopom je mišljena sposobnost doseči intenziven učinek z racionalnimi likovnimi sredstvi (kompozicija, barva, poteza čopiča, nanos

barve s slikarsko lopatico, črta). Mirno Pavlovec je k odločitvi za upodabljanje pogledov na zimsko krajino, poleg razpoloženske ubranosti narave v zimskem času, ki do neke mere odzvanja v umetničinem značaju, najbrž usmerjala tudi možnost reduciranja motiva na osnovno, dokaj enostavno kompozicijsko ureditev, ki pa jo je s pretanjeno obdelavo slikarske površine in spreminjanjem strukture in načina barvnega nanosa mogoče oplemenititi in spremeniti v polnokrvno likovno doživetje. Pogosta je sinteza med različnimi slikarskimi pristopi in postopki, med katere spadajo premišljeni in sunkoviti potegi čopiča ali črtala ter razmazi barve s slikarsko lopatico po površini platna. Nekateri ustvarjalni gibi ne morejo biti več v polni meri nadzorovani.

Krajinski prostor je nakazan s pomočjo reducirane kompozicijske konstrukcije in z bogatimi slikarskimi sredstvi. Mirna Pavlovec je v intervjuju leta 1993 poudarila: *»Če me pritegne motiv, izsek, detajl v naravi, 'mi pade na dušo' ali v oči, se pravi, da ga čustveno dojamem, potem ga pričnem razumsko razčlenjevati, razmišljati o njem. Celoten motiv vidim ploskovito, skratka, motiv razčlenim na ploskve (nebo, drevesa, zemljo) in se poskušam izogibati realistični perspektivi. Ni moj namen slikati narave realistično, pač pa jo posnemati le toliko, kolikor je potrebno za pojasnitev nekega likovnega objekta. /.../ V veliki meri je vnaprej določeno, kako je kompozicija sestavljena, kje bo stalo drevo na primer, kje stezica. Morda gre za kakšno malenkost, ki dopolni ali dokonča samo sliko, kakšno naključno potezo, po kateri se mi zdi, da je slika končana. Dopolnjuje se premišljena trdna gradnja slike z naključnimi namazi, potezami.«¹*

Skica za sliko brez snega, 2003, akril, papir, 25 x 35 cm. (foto: Matija Pavlovec)

1 Plestenjak, Narava kot izgovor za slikanje, *Delo*, 4. 8. 1993, št. 178.

V zimsko spokojnost pogreznjene pejsaže praviloma tvorijo trije temeljni prostorski pasovi: zasnežene poljane s temno gmoto gozda, grmičevja ali rahlo nagnjenih posameznih drevesnih debel in dreves, zaobljeni hribi in strme gore ter nebo. Umetnostni zgodovinar in likovni kritik Janez Mesesnel je poudaril: *»Izbrani izrez je pri Mirni Pavlovec prostorsko jasno odrejen in v ploskev ga prenaša po načelu prečiščenja, opuščanja nepotrebnih in zlasti neuglašanih podrobnosti ter z vselej jasno, včasih drzno kompozicijsko vizijo.«*²

Podroben pogled na Mirnine krajinske podobe pove, da se ne srečujemo samo s pretehtanim razporejanjem kompozicijskih sestavin, temveč tudi z izredno občutljivim niansiranjem in suverenim obvladovanjem tehnične plati štafelajnega slikarstva, kar je najbolj očitno pri zahtevnem upodabljanju zasneženih površin. Kljub temu, da so kompozicije grajene s pomočjo velikih ploskev, je slikarka veliko pozornost posvetila obravnavi posameznih partij. *»Sama narava je eno samo dogajanje oziroma je izgovor za to, kar se dogaja na likovni površini. Dogodki pa nastanejo med likovnimi ploskvami (nebo, gozd, zasneženo polje).«*

*Konkretna podoba narave kot objekta je samo izgovor za vse moje delo.»*³

Macesen, 2005, akril, papir, 40 x 60 cm.

(foto: Matija Pavlovec)

Čeprav je Mirna Pavlovec vselej dosledno vztrajala pri prikazu konkretnega motiva, lahko že pri njenih prvih delih ugotavljamo, da jo je pritegnilo tudi likovno razmišljanje o razmerju med obliko, površino in detajli, kar bolj kot o realističnem slikarskem pristopu govori o ustvarjalki, ki jo zanimajo principi širokega razpona modernističnih slikarskih praks (mdr. abstraktno slikarstvo). Likovni elementi, prostor, barva in oblika težijo k temu, da postanejo sami sebi namen. Hotenje po temeljitem preoblikovanju, stiliziranju, racionalizaciji ali ojačitvi motivnih komponent in gradnji slikovnega prostora s širokimi, celo grobimi potezami ali ploskvami barve je včasih razvidno v tolikšni meri (mdr. pri skupini upodobitev macesnov), da si lahko zastavimo vpraša-

2 Mesesnel, *Prispevek našemu krajinarstvu*.

3 Plestenjak, *Narava kot izgovor za slikanje, Delo*, 4. 8. 1993, št. 178.

nje, ali ni slikarka morda prišla do prelomne točke in v bližnji prihodnosti načrtuje prestop v abstraktno zasnovano likovno polje. Takole je razmišljal umetnostni zgodovinar in likovni kritik dr. Ivan Sedej: »*Krajina ni samo odsev neke pojavnosti ali realnosti, ampak narobe – je umetniška realnost, ki je določeni krajini (po naključju) podobna. To pa pomeni, da se Mirna Pavlovec na formalni ravni giblje na robu 'abstrakcije', v vsebinskem pa je ta prestop naredila že zdavnaj.*«⁴

Tudi znotraj navidezno enolične beline naletimo na kopico likovnih intervencij. Prostrana zasnežena polja, planjave, gozdovi, grmičevje, griči, holmi in gore, ki trepetajo v sončnih žarkih ali se pogrezajo v koprenaste meglice večernega mraka, skrivajo kopico slikarskih posegov: potege s čopičem, plastenje barv, zarise z držalom čopiča v barvno površino idr. Drobni potegi s črtalom se včasih dobesedno zajedajo v barvo. Zaradi zarisov v tanek barvni nanos, ki tvorijo svojevrstno grafično risbo, površina slik deluje izrazito materialno, pastozno in celo reliefno. Pod zgornjo plastjo lahko začutimo podslikavo v temnejših, najpogosteje rjavkastih tonih.

Svetlobne variacije atmosferskega plašča zimskega pejzaža, neravnost in rahlo nagubanost zasneženih površin, njihovo bolj sluteno kot pa vidno nagubanost, zasenčenost, skratka, v naravi prisotne neenakomernosti snežnih partij slikarka lahko dosega le s spreminjanjem debeline in značaja barvnega nanosa. Slike na platnu so izdelane v oljni tehniki. Slikarka je neposrednost ustvarjalnega postopka ohranila tudi pri delih na papirju v akrilni tehniki, ki tvorijo samostojno skupino pogledov na zimsko krajino. Motivi so prilagojeni formatu lista.

Barvna zadržanost in nežni barvni akordi lahko odstopijo mesto poudarjeni koloristični interpretaciji, ko slikarka zamolke ali intenzivne barvne podslikave ne zastre z belo barvo. V tem primeru osrednji poudarek prispeva enoten barvni ton neba, ki ga lahko mehča belina snega.

Mirna Pavlovec se je uvrstila med osrednje predstavnike domačega krajinskega slikarstva, ki so svoj likovni nagovor oprli na iskanje novih likovnih odrazov krajine oziroma spreminjanje krajinskega motiva v osebno občuteno interpretacijo, odslikavo oziroma odsev ustvarjalčevega doživljajskega sveta. Krajino pogosto dojemajo kot ustvarjalni impulz, pobudo za oblikovanje različnih razpoloženskih, psihološko poglobljenih krajinskih podob in hkrati/ali kot iztočnico za razreševanje formalnih vprašanj. Krajinski motiv je v slednjem primeru lahko »izgovor za likovno igro med ploskvami in črtami, pretveza za ustvarjanje likovnih prostorov«.⁵

Ker Mirnine pejzaže lahko malone brez izjeme geografsko lociramo v okolico Škofje Loke (t. i. slovenski impresionistični Barbizon), lahko govorimo tudi o nadaljevanju bogate tradicije škofjeloškega krajinskega slikarstva.

4 Sedej, zloženska samostojne razstave v Galeriji Avsenik.

5 Izjava Mirne Pavlovec v zloženci samostojne razstave v Kosovi graščini, str. 4.

Tenkočutne in avtentične krajinske podobe Mirne Pavlovec je z naklonjenostjo sprejemala likovna publika, likovna kritika pa jih je hkrati priznavala, da jim v domačem slikarstvu skoraj ni mogoče najti primerjave (dr. Cene Avguštin, dr. Ivan Sedej, Maruša Avguštin, Barbara Plestenjak, Judita Krivec Dragan, Janez Mesesnel, Vladimir Gajšek, Franc Zalar, Andrej Pavlovec, Boštjan Soklič idr.),⁶ in poudarjala, da je Mirna Pavlovec slikarka velike izpovedne moči. Njen slikarski postopek je usmerjen v podoživljanje pejsaža v zimskem času, odetega v značilno skopo barvno lestvico, ki je po slikarski plati morda bolj zahtevna kot kalejdoskopska podoba ostalih letnih časov.

Mirna Pavlovec ja zadržan likovni rokopolis povezala z vsebinsko poglobljeno stjo. Pretanjeno naslikana zasnežena polja in gozdovi niso samo bolj ali manj verno upodobljeni motivi, v katerih se dosledno odraža tisto, kar je bilo v danem trenutku pred slikarkinimi očmi. Vanje so vpleteni odmevi slikarkinega dojemanja zimske pokrajine med samotnimi sprehodi po Gorajtah (ravnina v bližini Škofje Loke, iz katere izvira večina slikarkinih motivov iz osemdesetih in prve polovice devetdesetih let preteklega stoletja) in po Sorškem polju. Mirna Pavlovec je zatrdila: *»Ker hočem biti zaradi svojega slikanja veliko v naravi, fizično občutim stik z njo. S trdnostjo zemlje.«*⁷

Slike Mirne Pavlovec, ki meni, *»da je narava tako živa, da se dotika človeka tudi navznoter«*,⁸ imamo zato lahko za nekakšna zrcala, v katerih se kažejo slikarkina razpoloženja ob soočenju s krajinskim ambientom, pa tudi čustveni in predstavnostni svet ter življenjska filozofija. Ko je slika narejena, na nek način odkriješ samega sebe, poudarja slikarka. Umetnostni zgodovinar in likovni kritik dr. Cene Avguštin je zapisal: *»Kadarkoli si ogledujemo krajine in tihožitja Mirne Pavlovec, jih ne ocenjujemo kot bolj ali manj uspele posnetke naravne resničnosti, temveč predvsem kot izraz avtoričinih razgibanih likovnih iskanj in želje po poglobljenosti slikarske govorice. Bolj očitno kot pri marsikaterem drugem ustvarjalcu se v slikarkinih platnih zrcali notranja podoba umetnika, njegov pogled na svet in njegova moč in sposobnost odzivanja na njegove spremenljivosti.«*⁹

Morda zato podobe v sneg odete pokrajine skrivajo mnogo protislovij. V njih lahko razbiramo predvsem lirično umirjenost, meditativno zasanjanost in elegičnost, ki prežemajo krajino med zimskim počitkom. Takole je o Mirninih slikah razmišljal književnik, prevajalec, publicist in slikar Vladimir Gajšek: *»V tem slikarkinem videnju zimskega časa in poslikavi se skriva torej snežno samotno občutje, ki je blizu zimskim haikujem v japonski in slovenski poeziji. Brezčasje samote je v slikarstvu Mirne Pavlovec osredinjeno, sega v mirne krajine zimskega samoopazovanja, v modrino biti, ki se je naselila v slikarki sami. Zimska*

6 Glej pri navedbi virov in literature.

7 Plestenjak, Narava kot izgovor za slikanje, *Delo*, 4. 8. 1993, št. 178.

8 Izjava Mirne Pavlovec v zloženkni samostojne razstave v Kosovi graščini, str. 4.

9 Avguštin C., zloženska samostojne razstave v Galeriji Mestne hiše, 1981.

Rob Sorškega polja, 2003, akril, papir, 50 x 70 cm. (foto: Matija Pavlovec)

Nebo nad Sorškim poljem I, 2007, akril, papir, 70 x 100 cm. (foto: Matija Pavlovec)

slikarska pobeljenost se začne znova z vidnim dnem, v katerega se je zazrla slikarka, kakor da bo trajal vse leto.

Ko bi gledali na slikarstvo Mirne Pavlovec s psihološkimi očmi, bi resda odkrili nenehno navzočnost sebevidne samote, torej arhetipe intuitivno melanholične slikarske narave, ki se iz nezavednega dvigajo v duhovnost in dušo.»¹⁰

»Zimske krajine mogoče za gledalca res učinkujejo lirično zaradi bele barve ali zaradi načina interpretacije. Z dodajanjem bele barve se ta učinek zvišuje oziroma s svetljenjem dobi še večji pomen,« meni slikarka. Toda otožna poetičnost zimske krajine nemalokrat odstopi svoje mesto skrivnostnemu nemiru in dramatičnosti. Slikarka je poudarila, da je dramatičnost nekaterih slik posledica likovnega izražanja in občutenja narave.¹¹

Slike se spreminjajo v pomnike mogočnosti narave, v kateri ni prostora za človeka, saj bi ta le porušil njeno harmonijo. Na prisotnost človeka opozarjajo le v snežne površine odtisnjene sledi. Mirna je v kompozicije vključila samo psico Eno, nekdanjo spremljevalko na sprehodih po Gorajtah. V nekaterih novejših delih pa je slikarka človeški figuri namenila enakovredno pozornost kot krajini (slike iz manjšega ciklusa Sprehajalci).

Slike so zasnovane kot skladno učinkujoče celote, vendar znotraj tovrstne likovne harmonije marsikdaj lahko začutimo poteze nečesa strašljivega. Morda slikarka v kompozicije skriva svoje občasne strahove in stiske.¹² Nad opustelimi snežnimi planjavami in temačnimi gozdovi se zlovešče spreletavajo ptice (mdr. pri kompozicijah enega zadnjih večjih ciklusov Nebo nad Sorškim poljem).

Kljub zasanjani otožnosti in neredko celo pesimistični ubranosti, zloveščim podtonom in odsotnosti človeške figure so nam krajinske podobe Mirne Pavlovec vselej zgovorno potrjevale, da slikarka v naravi išče svojevrstno pribežališče ali zatočišče. Po mnenju dr. Ceneta Avgušтина so Mirnini sugestivni zimski pejzaži postali prizorišča slikarkine – lahko pa tudi naše – kontemplativne zama-

Zimski sprehodi z Eno VII, 1992, olje, platno, 150 x 145 cm. (foto: Mattija Pavlovec)

10 Gajšek, Zimski sprehodi Mirne Pavlovec, *Slovenec*, 13. 5. 1996, št. 108.

11 Plestenjak, Narava kot izgovor za slikanje, *Delo*, 4. 8. 1993, št. 178.

12 Avguštin M., zloženska samostojne razstave v Kosovi graščini, str. 4.

knjenosti. »*Ob delih Mirne Pavlovec ne podoživljamo samo notranjih vzgibov, ki so vodili slikarko pri oblikovanju te ali one krajinske podobe, takega ali drugačnega tihožitja, v njih nemalokrat najdemo tudi sebe, ujete v podobna razpoloženja, podvržene enakim čustvenim osamitvam, kot jih izžarevajo njena dela. Mirnine slike niso prikrojene okusu tega ali onega gledalca, v svojem izrazu, v svoji povednosti govorijo vsakomur.*«¹³

Mirnin oče, umetnostni zgodovinar, likovni kritik in dolgoletni ravnatelj Loškega muzeja Andrej Pavlovec je zapisal: »*Slika postane znanilec časa, človekovega bivanja, vidno znamenje pokopanih misli in težko izgovorljivih besed. Bolj ko s težavo spoznavamo zastrti svet slikarkinih motivov, bolj postaja odprti naši notranji zaznavi. Ta temačni (tudi v belem?) svet se odpre in razsvetli šele v nas, ko ga počasi vsrkamo vase.*«¹⁴

Lahko bi zapisali, da nam Mirna Pavlovec s svojimi zimskimi pejzaži pripoveduje o letnem obdobju, ki ji je značajske blizu. Ali pa navedli njene besede: »*Slikarstvo je zame vse absolutno, duhovno bivanje, ki me do neke stopnje pomirja.*«¹⁵ Umetnostna zgodovinarica in likovna kritičarka Maruša Avguštin je zapisala, da je slikarstvo Mirne Pavlovec »*odraz umetničnega globokega doživljanja sveta in zavedanja sebe v njem*«. ¹⁶ Naslikano krajino je zasnovala tako, da se spreminja v zapis njene lastne eksistence. Stvarne, topografsko prepoznavne in lokalno določljive krajine, po katerih se pogosto sama sprehaja, upodablja kot osebno videne podobe, ki so berljive zlasti na simbolni ravni.

Povsem očitno je, da slikarki videna resničnost ni zadoščala, kar nam potrjujejo ne samo drobna, včasih komaj opazna preoblikovanja motivnih danosti, temveč tudi bela barva, ki priklepa nase vrsto simbolnih konotacij. Mirna Pavlovec je opozorila na naslednji vidik bele barve: »*Bela pa po Kandinskem zveni kot molk, ki nikakor ni mrtev, marveč poln možnosti. Zveni kakor molk, ki ga bomo zdaj mogli doumeti. Je nič, ki je pred začetkom, pred rojstvom. Torej ravno obratno kakor črna barva, ki notranje zveni kakor nič brez možnosti, kakor večni molk brez prihodnosti, brez upanja. Mislim si, da bi belo barvo lahko zamenjala s katerokoli drugo, vendar bi bil učinek mogoče drugačen. Izogibam se prevelikih kontrastov.*«¹⁷

Bela je »barva« zime in hladu, pa tudi daljnih razsežnosti in transcendentnega. Umetnostna zgodovinarica in likovna kritičarka Judita Krivec Dragan ugotavlja: »*Zima je že v občem razumevanju obdobje mirovanja, simbol Severa, mraza in teme ter zato arhetipska predstava o kraljestvu bogov smrti, zima pripada tudi slovanski Morani, lahko pa je očarljiva v mehkih oblikah, prefinjeni barvni*

13 Avguštin C., zloženska samostojne razstave v Galeriji Mestne hiše, 1989.

14 Pavlovec, zloženska samostojne razstave v Kulturnem domu Španskih borcev.

15 Plestenjak, Narava kot izgovor za slikanje, *Delo*, 4. 8. 1993, št. 178.

16 Avguštin M., zloženska samostojne razstave v Kosovi graščini, str. 4.

17 Plestenjak, Narava kot izgovor za slikanje, *Delo*, 4. 8. 1993, št. 178.

Bele vrtnice, 2001, akril, papir, 40 x 50 cm. (foto: Matija Pavlovec)

*skali, kjer pridejo do izraza nianse in monokromne možnosti posameznih, pretežno hladnih barv.*¹⁸

Slikarstvo Mirne Pavlovec se je zato pogosto gibalo na meji med mimetičnim in meditativnim, razumskim in intuitivnim, stvarnim in vzvišenim, konkretnim in simbolnim. *»Gre za izrazito psihološko poglobljeno podobo pokrajine, ki biva na odmaknjenih planjavah in obronkih gozda, tam nekje na meji med realnim in pravljичnim, zatopljeno v spokoj brezčasja, kjer so se vsaj na videz umirile tudi sile narave.*¹⁹

Skopa barvna lestvica, ki je omejena na snežno bele ter rahlo tonirane dele motiva in vanje kompozicijsko nadvse skladno razmeščeno, bolj ali manj temno ali živahno obarvano drevje, hribe ali strme gore pred obzorjem, se presenetljivo ponovi pri tihožitjih. Lahko bi dejali, da se je zima naselila tudi na tihožitja. Predvsem gre za drobne šopke, cvetove v vazah in podstavkih za rože, sadeže na pladnjih in mizah, ki pa jih je slikarka včasih upodablja tudi na velikih platnih. Zato velja poudariti, da je motivni svet Mirne Pavlovec res intimnega značaja, vendar se umetnica odlikuje s suverenim slikarskim pristopom, ki ga razbiramo v sproščenih potezah s čopiča ali slikarske lopatice in črtah, vtisnjenih v barvo z ostrim držajem čopiča. Uporaba omenjenih slikarskih pripomočkov je odvisna od narave in posebnosti upodobljenega motiva, ki slikarki pogosto lahko služi kot sredstvo za poglobljanje v zakonitosti prostorske kompozicije in slikarske obdelave motiva. *»Ker je bilo pač postavljeno, se je ohranilo tudi dlje in sem imela dovolj časa za raziskovanje odnosov med oblikami. Slikanje tihožitij je bilo namen raziskovanja teh odnosov med oblikami, med barvami in oblikami.*

18 Krivec Dragan, *Zimski sprehodi*, str. 2.

19 Krivec Dragan, *Zimski sprehodi*, str. 2.

Trije medvedki, Zlatolaska in Čunja. Ilustracija iz knjige Zlate Vokač:
Prvo potovanje mačka Čunje, 1995. (foto: Igor Pustovrh)

*Zdaj sem prispela tako daleč, da ni več pomembno, ali slikam krajino ali tihožitja, ker ni več važen motiv, temveč samo spopad z likovnimi elementi.*²⁰

Likovni nagovor Mirne Pavlovec smo skoraj povsem poistovetili z zimskimi krajinami in upodobitvami šopkov, vendar slikarko lahko spoznavamo tudi kot avtorico zanimivih mladinskih in otroških ilustracij. Pri ilustracijah v tehniki kolorirane perorisbe je ohranila nekaj stičnih točk s slikarstvom. Če bi želeli izluščiti sledove slikarske izkušnje v ilustratorskem opusu, velja v prvi vrsti opozoriti na kompozicije, ki jih določa premišljena razporeditev svetlih in temnih partij, ali na primer na vitka, rahlo stilizirana, značilno upognjena drevesna debla, ki so bila zlasti pri prvih ilustratorskih nalogah za založbo Mladinska knjiga dosledno prevzeta iz slikarskih rešitev.

V vsem ostalem se ilustracije razlikujejo od Mirninih slikanih podob zime. Namesto zabrisanih oblik nastopajo ostre konture. Široki namazi barve so na ilustracijah prepustili svoje mesto drobnopotezni, nežni risbi s tušem, monokromno zasnovi slik pa je nadomestil vsebini in formalni rešitvi prilagojen izbor barv iz celotne barvne palete. Drobnno črtkanje se pogosto zgosti v raster. Osnovna, tanka perorisba s tušem se z akvarelnimi barvami povezuje v likovno premišljeno celoto.

Namesto likovnega prikazovanja osebnih izkušenj in odnosa do narave se je slikarka morala identificirati z literarnimi predlogami pravljичnega, fantastičnega ali satiričnega značaja. Nosilci zgodb so človeški ali počlovečeni liki, zato se je morala posvetiti oblikovanju figure, ki se v njenem slikarstvu praviloma ne poja-

20 Plestenjak, Narava kot izgovor za slikanje, *Delo*, 4. 8. 1993, št. 178.

vlja. Pri tem ji je uspelo oživiti nekaj zgovornih junakov, ki so sicer ljubki in prikupni, a le tam, kjer to zahteva zgodba.

Pogoj za uspešno izvedeno ilustratorsko nalogo je preplet ilustracije z literarno predlogo. Mirnina pretanjena, elegantno stilizirana in kljub temu stvarna risba je ustrezala značaju ilustriranih besedil, ki so večinoma pritrdilno odzvanjala tudi v umetničinem siceršnjem razumevanju sveta in življenja, tako da je ilustratorica lahko postala njihova likovna soustvarjalka. Ilustracija namreč lahko odločilno prispeva k bralčevemu razumevanju teksta, kar najbrž še zlasti velja za njene ilustracije J. R. Tolkienovega pravljичno-pustolovskega romana *Hobit* (1986), *Vodovnikove vesine* Richarda Adama (1987), *Strahca* Patricie Wrightson (1990), pravljic Zlate Vokač *Vesele zgodbe o vampirjih* (1994) in *Prvo potovanje mačka Čunje* (1995), zbirke otroških pesmi Janeza Sagadina *Žužkolandija* (1997), proznih del za otroke in mladino *Premagani strah* Tomaža Vrabiča (1998 in 1999), *Sin Srakolin* Vinka Möderndorferja (1999), *Tristo bolhic na klavir* Nelde Štok-Vojška (2001) in *Vrbova 13* Danute Wawiłowe in Natalije Usenko (2009). Zanje je oblikovala vrsto zanimivih fantastičnih, pravljичnih in drugih junakov: palčke in gorske škrate, čarovnice in vešče, zmaje, ajde in velikane, vile in vilinčke, vampirje in vampirke, počlovečene živali, učenega črnega mačka, hobita Bilba, čarovnika Gandalfa, prikupno predstavljene nadležne žuželke idr. Pripravila je tudi likovno opremo za publikacijo Loškega muzeja (mapa Par v praznični narodni noši, iz druge polovice 19. stoletja/Figuri za oblačenje, 1998), ilustracije za učbenik Marije Potočar *English for hairdressers* (1995) in bila soavtorica ilustracij v učbeniku in delovnemu zvezku za začetni pouk slovenskega jezika in kulture v tujini avtoric Slavke Pogač & Marjance Klepac *Slovenščina skozi letne čase / Zima* (1997). Ilustracije Mirne Pavlovec so objavljene tudi v knjigah za otroke *Ciklame za Nano*, *Kresnica na dlani* (obe 2005) in *Sonce v brlogu* (2008) ter reviji *Mavrica*.

Biografski podatki:

Mirna Pavlovec je bila rojena 7. decembra 1953, v Ljubljani. S šestimi leti se je z družino preselila v Škofjo Loko. Slikarstvo je študirala na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Ukvarja se s slikarstvom in ilustracijo. Do sredine devetdesetih let je živela in ustvarjala v Škofji Loki, nato se je preselila v Srednje Bitnje pri Žabnici. Je članica Zveze društev slovenskih likovnih umetnikov. Deluje kot slikarka v svobodnem poklicu.

Prvo samostojno razstavo je pripravila leta 1981. Med drugim je večkrat samostojno razstavljala v Škofji Loki (Knjižnica Ivana Tavčarja, Sejna dvorana občine, kapela Puštalskega gradu, Osnovna šola Cvetka Golarja, Galerija Ivana Groharja, Galerija Fara), Kranju (Mala galerija, Galerija Nova, Galerija v Prešernovi hiši, Galerija v Mestni hiši), Ljubljani (Klub znanstvenih in kulturnih delavcev, Vodnikova domačija, Galerija Commerce, Galerija Krka, Galerija

Labirint, Bežigradska galerija, Emona, Galerija Petrol–zemeljski plin, Kulturni dom Španski borci, Knjižnica Prežihov Voranc, Galerija Lerota, Galerija ZDSLU, Galerija Commerce), Dolu pri Ljubljani (Kulturni dom Dolsko), Radovljici (Galerija v Šivčevi hiši), Begunjah (Galerija Avsenik), Novem mestu (Dolenjska galerija, Razstavišče SDK), Kostanjevici na Krki (Lamutov likovni salon), Rogaški Slatini (razstavní salon zdravilišča), Tacnu (Srednja policijska šola), Tolminu (Knjižnica Cirila Kosmača), Velenju (Kulturni center Ivana Napotnika), Železnikih (Salon pohištva Alples, Iskra), na Bledu (Festivalna dvorana), Jesenicah (Razstavní salon Dolik, Kosova graščina) in Brdu pri Kranju (Hotel Kokra).

Sodelovala je na številnih skupinskih razstavah in več likovnih kolonijah. Med drugim se redno udeležuje Majskega salona DSLU, slovenskega bienala ilustracije in razstav Društva likovnih umetnikov Škofja Loka. Dvakrat je sodelovala na Bienalu ilustracije v Bratislavi (BIB). Njene slike so uvrščene v več javnih zbirk, z ilustracijami je zastopana v Stalni razstavi zbirke ilustracij v Šivčevi hiši v Radovljici.

VIRI IN LITERATURA:

- Avguštin, Cene: zloženska samostojne razstave v Galeriji Mestne hiše. Kranj, 1981.
- Avguštin, Cene: zloženska samostojne razstave v Galeriji Mestne hiše. Kranj, 1989.
- Avguštin, Maruša: zloženska samostojne razstave v Kosovi graščini. Jesenice, 2006.
- Boltar, Barbara: *Nebo nad Sorškim poljem*. Katalog samostojne razstave v Galeriji Šivčeve hiše. Radovljica, 2007.
- Gajšek, Vladimir: Zimski sprehodi Mirne Pavlovec. *Slovenec*, 13. 5. 1996, št. 108.
- Globočnik, Damir: Lirične krajine Mirne Pavlovec v Kranju. *Naši razgledi*, 6. 12. 1991, št. 23, str. 680.
- Globočnik, Damir: *Sprehodi po Gorajtah*. Katalog samostojne razstave v Galeriji Prešernove hiše. Kranj, 1993.
- Globočnik, Damir: Nekaj misli o krajinskem slikarstvu na Gorenjskem. V: *Nova Atlantida* 3, št. 11, 1996, str. 117–128.
- Globočnik, Damir: *Ilustracije*. Katalog samostojne razstave ilustracij v Galeriji Prešernove hiše. Kranj, 1998.
- Krivec Dragan, Judita: *Zimski sprehodi*. Katalog samostojne razstave v Galeriji ZDSLU. Ljubljana, 1996.
- Matijević, Luka: *Tihožitja in krajine*. Zloženska samostojne razstave v Dolenjski galeriji. Novo mesto, 1984.
- Mesesnel, Janez: *Prispevek našemu krajinarstvu*. Zloženska samostojne razstave v Galeriji Božidar Jakac. Kostanjevica na Krki, 1990.
- Pavlovec, Andrej: Ob razstavi Mirne Pavlovec na Jesenicah. *Železar*, julij 1984.
- Pavlovec, Andrej: zloženska samostojne razstave v Kulturnem domu Španskih borcev. Ljubljana, 1985.
- Plestenjak, Barbara: Narava kot izgovor za slikanje (pogovor z M. Pavlovec). V: *Delo*, 4. 8. 1993, št. 178, str. 7.

Sedej, Ivan: Mirna Pavlovec v Šivčevi hiši. *Glas*, 22. 10. 1982, str. 5.

Sedej, Ivan: zloženska samostojne razstave v poslovni stavbi Emona. Ljubljana, 1983.

Sedej, Ivan: *Slike*. Katalog samostojne razstave v Bežigradski galeriji. Ljubljana, 1986.

Sedej, Ivan: zloženska samostojne razstave v Razstavišču SDK. Novo mesto, 1991.

Sedej, Ivan: zloženska samostojne razstave v Galeriji Avsenik. Begunje na Gorenjskem, 1993.

Summary

Winter landscapes and still lifes

On the painting of Mirna Pavlovec

Mirna Pavlovec (born 1953), after studies at the Academy of Fine Arts in Ljubljana, chose landscapes and still lifes as central painting motifs. She lived and worked in Škofja Loka until the middle of the nineties and then moved to Srednje Bitnje by Žabnica. She is a member of the Association of Societies of Slovene Fine Artists and works as a freelance painter. She held her first independent exhibition in 1981.

She is ranked among the main representatives of local landscape painting, who rests her artistic expression on a search for new artistic reflections on the landscape and changing landscape motifs in a personal interpretation or reflection of the creator's experience of the world. Because the motifs derive almost without exception from the surroundings of Škofja Loka, we can also speak of a continuation of the rich tradition of Škofja Loka landscape painting.

Mirna Pavlovec, with the decision to depict views of winter landscapes in addition to the harmony of mood of nature in wintertime, which to some extent echoes the artist's character, probably also aimed at the possibility of reducing the motif to a basic, fairly simple compositional arrangement but which, with delicate working of the painting surface and changing the structure and method of the colour layers, it is possible to ennoble and transform into a full-blooded artistic experience. It is often a synthesis between various painting approaches and procedures. A noble painting tradition has alighted on a modern expression in the painting opus of Mirna Pavlovec.

The pictures in oil technique and works on paper in acrylic testify to sovereign mastery of the formal sides of landscape painting, which is clearest with the demanding depiction of snowy surfaces. The painting procedure is directed at the experiencing of paysage in wintertime, covered in a characteristically sparing colour range. Sometimes the colour restraint and soft colour accords make way to emphatic colouristic interpretations, and a tendency also appears for »dark« pictures.

The modest colour scale, which is limited to soft white and lightly shaded parts of the motif, with above all harmoniously disposed, more or less dark or lively coloured trees, hills or steep mountains in front of the horizon, is repeated in the still lifes.

She is also established as an illustrator of works for children and young people of a fairytale, fantastic or satirical character. In her illustrations, she uses delicate, elegantly stylised drawings and some compositional solutions that she developed within the context of painting.